

POKLADY V POHYBU

6.11.2012

Ochrana kulturního dědictví v mezinárodním kontextu

Český komitét Modrého štítu ve spolupráci s Národním archivem ČR a pod záštitou České komise pro UNESCO upořádal dne 16. 10. 2012 v Praze seminář „Poklady v pohybu“, který se stal významným příspěvkem v probíhající diskusi o mobilitě sbírek a kulturního dědictví.

V nabitém programu semináře, z něhož Český komitét Modrého štítu ve spolupráci s Asociací muzeí a galerií opět připravují vydání přednesených referátů, zazněly dva důležité příspěvky, jejichž obsah bychom Vám se souhlasem autorek i Českého komitétu Modrého štítu rádi zpřístupnili již nyní.

V prvním příspěvku shrnula ředitelka Odboru ochrany movitého kulturního dědictví, muzeí a galerií Ministerstva kultury ČR PhDr. Magda Junková problematiku a postup MK při řešení mobility kulturního dědictví ve správě státních institucí. Přednesený text byl pro potřeby tohoto článku metodickým centrem zkrácen.

V druhém textu pak členka expertní skupiny Evropské komise pro zjednodušení zápůjček a výpůjček PhDr. Magda Němcová z Národní galerie v Praze podrobně shrnula problematiku Principu patřičné pečlivosti (*due diligence*) a mobility kulturních statků z pohledu doporučení expertních skupin EK. (Plné znění tohoto předneseného textu naleznete v příloze [zde](#)).

Ve svém vystoupení ředitelka OMG dr. Junková položila důraz na mezinárodní zápůjčky a výpůjčky všech věcí, které podle našeho právního řádu spadají pod definici pojmu „kulturní statek“.

Úvodem zmínila připravený návrh „Deklarace Ministerstev zahraničních věcí a Ministerstev kultury Rakouské republiky, České republiky a Nizozemského království o jurisdikčních imunitách majetku států, který je součástí kulturního dědictví“, od jejíhož oficiálního přijetí si zúčastněné strany slibují usnadnění mobility kulturního dědictví za účelem jejich vystavování k vědeckým, kulturním nebo historickým zájmům. Text Deklarace byl předán ještě v průběhu července rakouské straně jako iniciátorce k dalšímu právnímu postupu směřujícímu k oficiálnímu podpisu deklaranty.

Mimořádně důležité bylo dr. Junkovou přednesené shrnutí aktuální situace okolo výpůjček kulturních statků po rozhodnutí Nejvyššího soudu Rakouska ve věci exekuce uměleckých děl zapůjčených ČR do galerie Belvedere ve Vídni.

Ze závěrů Nejvyššího soudu Rakouska k rozhodnutí odvolacího Zemského soudu Vídeň o návrhu na exekuci tedy plyne, že o návrhu na prohlášení vykonatelnosti rozhodčího nálezu a s ním spojeném návrhu na povolení exekuce se má rozhodovat v jejich návaznosti, ale v jednom řízení. To znamená, že odvolací soud, kterému byl případ opětovně vrácen k novému projednání má povinnost rozhodovat nejprve obsahově o odvolání strany povinné - ČR - proti vykonatelnosti rozhodčího nálezu (tj. o zaplacení částky cca 10 mld. Kč) a pokud se prokáže, že rozhodčí nález není vykonatelný (což ČR, zastoupená v tomto sporu Ministerstvem zdravotnictví tvrdí a snaží se dokázat), bude návrh na exekuci z důvodu nevykonatelnosti rozhodčího nálezu zamítnut. Avšak v případě, že rozhodčí nález bude shledán vykonatelným, bude následně v rámci řízení u odvolacího Zemského soudu pro civilní věci Vídeň znovu projednána a přezkoumána, tj. obsahově posuzována otázka státní imunity všech 3 předmětů, zapůjčených do galerie Belvedere a důkazní břemeno bude na ČR.

Z uvedeného je patrné, že pro mobilitu sbírkových předmětů, a kulturních statků vůbec, nabyla na důležitosti otázka jejich právní ochrany před exekucí nejen v České republice, (nelze totiž vyloučit obdobnou žalobu i v ČR), ale i v každém státě, kam tyto věci zapůjčujeme. Ministerstvo kultury proto již od loňského roku shromažďuje podklady k právním úpravám ochrany kulturních statků před zabavením v jiných státech. Ve spolupráci s Ministerstvem zahraničních věcí se podařilo zatím zjistit údaje o právní úpravě v SRN, Nizozemském království, Belgickém království a ve Velké Británii.

Nad rámec konkrétních právních úprav v jednotlivých státech MK zjišťovalo, které státy alespoň přistoupily k **Úmluvě OSN o jurisdikčních imunitách států**, resp. jakým způsobem se do jejich národních právních řádů promítl čl. 21 citované úmluvy, kde jsou vymezeny podmínky, za jakých by měla být ochrana těchto předmětů poskytována ze zákona. Úmluva o jurisdikčních imunitách států však nebyla ratifikována dostatečným počtem států, a proto dosud nevstoupila v platnost.

Z případu v Rakousku je přitom zřejmé, že ani v těch státech, které Úmluvu ratifikovaly (v *době přednesení příspěvku byla známa ratifikace 12 států, z těch které k úmluvě přistoupily*), neplatí imunita

kulturních statků proti zabavení ze zákona, ale musí se v soudním procesu teprve prokazovat. Vše tedy nasvědčuje tomu, že kromě smluvní úpravy imunity proti zabavení ve výpůjční smlouvě, případně zajištění závazného slibu vrácení podle ustanovení § 20 zákona o předcházení úniku německých kulturních statků, daného písemně orgány SRN v citovaném zákoně uvedenými, bude ve všech zbývajících státech ochrana před zabavením zkoumána až po zahájení soudního procesu, což ovšem z hlediska ochrany kulturních statků představuje vždy značné riziko, spočívající v nemožnosti jejich další odborné ochrany, neboť pro uchování většiny těchto statků musí být vždy zajištěny zvláštní klimatické a bezpečnostní podmínky.

Ministerstvo kultury je v důsledku této situace v pozici, kdy se musí, vedle v souladu s metodickým pokynem ministerstva stále prováděné administrace vydávání povolení vývozu zejména těch kulturních statků, které nejsou majetkem ČR, rozhodnout, zda současná právní úprava jejich ochrany před exekucí v zahraničí v právním řádu ČR, a konkrétně v zákoně č. 122/2000 Sb., je v souvislosti s právními úpravami této problematiky dostačující. Prvním krokem by měl být důraz na zákonnou úpravu definice kulturních statků jako majetku, který jako součást kulturního dědictví není na prodej nebo určen na prodej a je tedy užíván či určen k užívání státem pro jiné, než státní obchodní účely.

Za vývoz jako takový (tj. za potřebu takového vývozu a jednáním se zahraničními partnery o smluvně zajištěné majetkoprávní ochraně) však ministerstvo přímo ze zákona odpovědné není. Tato odpovědnost za ochranu majetku státu spočívá na organizaci, která s ním hospodáří (§ 14 zákona č. 219/2000 Sb.). Odbor ochrany movitého kulturního dědictví, muzeí a galerií nevyklučuje, že v souvislosti s aktuálním problémem, který nastal v případě velké výstavy „Europa Jagellonica“ v Polsku, dojde na ministerstvu a v návaznosti posléze na vládě ČR, k jinému, snad i racionálnějšímu rozhodnutí o možnostech ČR při ochraně svého majetku v zahraničí, zatím však pro takový předpoklad nejsou podklady.